

FLAVIA COPOSU-BĂLESCU

Născut pentru ceilalți

Dacă aş fi fost înzestrată cu talent literar, aş fi dorit să scriu o mică broşură despre atmosfera în care am crescut noi, copiii, şi care era caracteristică pentru tot Ardealul de Nord, cel puțin. Acum, când am ajuns aproape la capătul vieţii, îmi dau seama că baza educaţiei e dragostea. O dragoste imensă, care s-a transmis de la bunici la părinţi, unchi, mătuşi. Niciodată observaţiile nu ni se făceau cu ceartă, cu bătaie sau cu voce înaltă. Întotdeauna eram puşi în situaţia să înţelegem răul pe care l-am făcut. Sunt nişte lucruri care, poate, par chiar depăşite: noi n-aveam voie să ne culcăm înainte de a mărturisii prostioarele făcute şi dacă ne-am supărat între noi, fraţii sau verii sau prietenii care veneau acolo, eram învăţaţi să ne cerem iertare pentru supărările făcute şi să promitem că nu vom mai face.

Ca punct esenţial – şi asta îmi aduc aminte de când eram foarte mică – era cuvântul de onoare pe care am învăţat de mici că nu-i poti da oricând şi, când îl dai, e foarte important. Şi-atunci când ajungeam în extremis ca să fim crezuţi, ne dădeam cuvântul de onoare. Si nu-mi aduc vreodată aminte să-l fi dat degeaba.

Dragostea asta s-a răsrânt şi asupra prietenilor care veneau, care şi ei erau la fel ca şi noi; şi educaţia noastră s-a bazat în principal, pe această dragoste, pe nişte puncte esenţiale, zic eu. În primul rând, am învăţat de mici copii să luptăm împotriva orgoliului; acesta, considerat de tatăl nostru, care era preot, păcatul capital al lumii. Deci, să fim smeriţi, să ne recunoaştem vina şi să nu fim orgolioşi. Asta a contat imens, în toată viaţa, pentru că este cel mai tentant dintre vicii şi cel care te costă cel mai mult să renunţi la el. Noi am fost învăţaţi că această renunţare la orgoliu este o învingere a ta asupra slăbiciunilor tale si nu o renunţare la luptă. Să nu o confundăm, bineînţeles, cu demnitatea, care trebuia oricum păstrată.

În această atmosferă se desfășura viața noastră, care era ținută destul de ordonat, cu ore regulate de masă, cu ore regulate de joacă, cu atribuirea unor responsabilități care să ne dea importanță: de pildă, fiecare dintre noi, copiii, aveam o părticică din grădina în care plantam flori și era întrecerea, ale cui sunt florile cele mai frumoase. Pe urmă, aveam diferite sarcini, de pildă, să aranjăm masa și să fim foarte atenți cum și în ce fel o punem. Și dacă privirea tatei sau a mamei era dezaprobativă, ni se dădea un termen de gândire ca să vedem ce n-am pus pe masă. Trebuie să remarc aici că în această educație care era destul de severă, zic eu, tata nu ne-a bătut niciodată pe nici unul dintre noi. Avea o autoritate extraordinară și o bunătate care izvoră din suflet, și o singură privire a tatei dezaprobativă era mai tristă decât orice bătaie din lume.

Bineînțeles că întotdeauna am fost foarte mulți, noi fiind cinci copii, întotdeauna veneau veri de-ai noștri din linia întâi sau a doua, prieteni, colegi de școală, copii de joacă. Totdeauna casa era plină și masa era așezată pentru toată lumea, copiii aveau loc la marginea mesei și când mama se uita la noi știam că trebuie să mulțumim, să ne ridicăm și să plecăm.

Întotdeauna aveau foarte mare grijă ca nu cumva să răpim câte ceva. Și mi-aduc aminte, eu personal am pățit o treabă. cred că aveam patru sau cinci ani: pentru scurtarea drumului la vie, trebuia să trecem prin curtea unei țărănci bătrâne, care se chema baba Racolța. Și acolo era un nuc imens, care avea crengile foarte jos, și eu, trecând cu tata pe acolo de mai multe ori, mi-am făcut un plan cum să fur o nucă. Și într-o dimineață, mergând cu tata – eram îmbrăcată cu un spielhausen cu buzunar în față –, pândind momentul în care tata discuta ceva cu femeia aceea, am furat o nucă și am pus-o în buzunar. Am plecat la vie, ne-am întors acasă și eu când am ajuns în poarta casei am ținut așa mâna în buzunar ca să-mi păstrez comoara. Și mama imediat a observat că e ceva în neregulă, m-a întrebat ce am în buzunar, am scos nuca, m-a întrebat de unde o am, i-am spus că am luat-o de la baba Racolța, mama mi-a zis: „Nu ai luat-o, ai furat-o și acuma pleci imediat înapoi la baba Racolța și îi spui, babă, am furat nuca, și i-o dai înapoi“. Ei, a fost o tragedie, tot drumul am plâns și eram teribil de umilită să recunosc că am furat, dar mi-am adus aminte ce înseamnă să-ți îndepartezi orgoliul, m-am dus la babă, i-am spus că am furat nuca, aia s-a supărat, că „Vai de mine, că puteai să iei tot nucul“. Și pe urmă a venit bătrâna la mama și i-a spus: „Vai de mine, doamnă, da' de ce-ați trimis copilul să vină tot satul plângând, pentru o nucă, ardă-l focul de nuc“, chiar așa s-a

exprimat, la care mama i-a răspuns: „Te rog, babă, să nu-mi strici educația. Ea trebuie să știe că nu-i nuca ei și a furat-o”. Și să știi că m-a marcat treabă asta foarte mult, teribil ce impresie a avut asupra mea.

Acuma, în ce privește joaca. Joaca era organizată, cu copii de toate categoriile și pe categorii de vârstă se făcea jocul. Dar Cornel întotdeauna ne lua și pe noi la jocurile lor de băieți mai mari. Ei jucau fotbal, și pentru că noi n-aveam ce căuta acolo, fiindcă intram în picioarele lor și le stricam jocul, atunci a inventat el două posturi de „back”, așa le numea. Și noi stăteam în spatele porții, de o parte și de alta, ca să nu ne calce în picioare băieții sau să ne lovească cu mingea și să nu plângem că nu ne iau și pe noi să participăm. Sau făceam acasă așa-zisa cumpănă (peste o bucată de lemn înalt se pune o scândură peste care se făcea balansul), cumpănă improvizată de colegi ai lui Cornel – ei erau în ultima clasă de liceu. Îmi aduc aminte că era o veselie nemaipomenită acolo, am prins de veste și am ajuns în ultima clipă și am început să urlu că vreau și eu pe cumpănă. Și-atunci Cornel m-a luat și m-a pus în fața lui, și spre hazul tuturor, s-a rupt scândura. Și în clipa în care am căzut s-a aruncat el ca să cad peste el, să nu cumva să mă rănesc. Adică, el totdeauna a avut responsabilitatea altora, grija față de alții. Și tot timpul ne menaja și ne ajuta și se juca cu noi prostioare, aveam fel de fel de jocuri de-astea cu cuburi (eu îmi amintesc de el, de când avea 12-14 ani), ne făcea avioane de hârtie, ne făcea tot felul de jocuri și își pierdea timpul, deși avea prietenii lui. Totdeauna își rezerva timp și pentru noi și – deși, fiind mai mici, eram foarte plicticoase, ne băgam între ei și le stricam jocul – ne găsea și nouă un loc și-un rol ca să nu fim ostracizate și să ne plângem.

În orice caz, copilăria noastră a fost superbă. Eu nu-mi aduc aminte de supărări, nu-mi aduc aminte de nici un fel de certuri în casă, nu-mi aduc aminte de nici un fel de discuții aprinse. Noi n-am fost niște oameni bogați, dar s-a făcut tot ce s-a putut pentru noi, ca să avem bucuriile copilăriei. Și tata, care a fost un clarvăzător, îmi aduc aminte că-i spunea unei mătuși de-a mele care îl certa că prea ne răsfată și n-are posibilități: „Cine știe ce-i așteaptă-n viață, măcar copilărie frumoasă să aibă”. Și foarte mare dreptate a avut tata, că-ntr-adevăr, copilăria a fost singurul lucru frumos din viața noastră. După aceea a fost refugiul și pe urmă, mizeria în sir.

În legătură cu Cornel, el era un om care dorea totdeauna să fie egal cu ceilalți. Eu acuma, trăind retrospectiv, îmi dau seama

că omul ăsta a fost născut dezinteresat de persoana lui. De pildă, un fapt banal: era la Blaj, la liceu. Acolo majoritatea copiilor erau săraci, care trăiau cu bursă de la Episcopie și primeau de acasă pachet, gogosi în traistă de-aia tipic ardelenescă, tesută. Mama sigur că se silea să-i trimită prăjituri, lucruri de-astea mai deosebite. Și, într-o zi, i-a trimis mamei o scrisoare în care o ruga să-i trimită gogosi în traistă, pentru că majoritatea colegilor lui mănâncă gogosi din traistă și el se simte prost să mănânce prăjituri. Și atunci sigur că mama a făcut o traistă și i-a trimis gogoși.

Încă un lucru care și-acuma mă uimește: el primea bănuți de-acasă pentru diverse nevoi de școală, caiete, creioane, ce-i trebuia lui, rechizite. Din banii ăștia economisea, nu știu cum, dar el, când venea acasă de Crăciun, în vacanță fiind, aducea cadou pentru fiecare. Un lucru mai important sau mai puțin important sau un fleac: întotdeauna fiecare avea pachetelul făcut cu grijă, pus sub pom, scris frumos, caligrafic numele fiecăruia, la toți copiii din sat cu care se juca, nouă, nu mai spun, mamei, tatii, bunicii, mătușii, ca să facă bucurii la toată lumea. De altfel, majoritatea lucrurilor frumoase noi le-avem de la el. El a rămas foarte devreme stâlpul casei, tata s-a prăpadit la cedarea Ardealului și el a rămas șeful familiei, și întotdeauna s-a silit să ne facă bucurii, ca să nu ne simțim ostracizați, săraci, prăpădiți.

Pe mama a adorat-o, pur și simplu, a iubit-o cum cred că n-am iubit-o nici unul dintre noi și avea niște gesturi de atenție deosebită. Știa că-i place mamei un anumit lucru, făcea tot posibilul să i-l aducă și i-l punea discret pe masă și pleca, fără să spună „Ți-am adus”.

Cât am stat împreună în București înainte de arestarea lui, venea în fiecare zi s-o vadă pe mama. Dacă nu putea dimineata, că era ocupat, sau după-masa, venea seara. Seara și până chiar la unsprezece noaptea, suna, intra și zicea: „Am venit să văd ce fac broaștele din Heleşteu”.